

Bestendig beleid

Op lange termijn zijn de landen met de laagste inflatie, de kleinste overheidstekorten en de meest stabiele wisselkoersen, de landen met de hoogste economische groei. Een recent empirisch onderzoek in meer dan honderd landen heeft deze oude economische vuistregels nog eens bevestigd¹. In zijn Algemeen overzicht bij het *Jaarverslag 1993* van De Nederlandse Bank haalt president Duisenberg het onderzoek aan om zijn pleidooi voor een vasthoudend economisch beleid gericht op monetaire en budgettaire stabiliteit kracht bij te zetten. Duisenbergs aansporing is niet overbodig, want de ontwikkeling in het afgelopen jaar heeft laten zien hoe moeilijk het voor beleidsmakers is om, zeker in moeilijke economische omstandigheden, op het rechte pad te blijven.

Zo is vorig jaar in een aantal EMS-landen het streven naar stabiele wisselkoersen opgeofferd aan bestrijding van de recessie. Onder druk van de oplopende werkloosheid lieten de autoriteiten in verschillende lidstaten openlijk twijfel ontstaan aan hun vastberadenheid om het rente-instrument te blijven inzetten voor wisselkoersstabiliteit. De speculatieve aanvallen die als gevolg daarvan op verschillende valuta's ontstonden, vormden de directe aanleiding tot de ineenstorting van het EMS. De hele ontwikkeling in de richting van een EMU kwam daarmee op losse schroeven te staan. Hoewel de tijdelijke verruiming van de fluctuatiemarges de financiële markten weer in rustiger vaarwater heeft gebracht, zal het lange tijd duren voordat de schade is hersteld. De toegenomen onzekerheid van investeerders en beleggers over de stabiliteit van de Europese wisselkoersen gaat ten koste van de bereidheid tot investeren en schaadt daarmee de economische groei.

Aan de andere kant wordt bestendig beleid beloofd. Dank zij de jarenlange vaste, boven twijfel verheven, koppeling van de gulden aan de Duitse mark heeft Nederland als enige van de EMS-landen de nauwe band met de D-mark kunnen handhaven. Dit heeft er toe bijgedragen dat de rente in ons land in het afgelopen jaar lager was dan elders in Europa, ook dan in Duitsland. De sterke positie van de gulden heeft ook bijgedragen tot een gematigde ontwikkeling van de inflatie, de tweede indicator van bestendig beleid. Van 3,7% in 1992 liep de inflatie terug tot net iets boven de 2% in 1993. Daarmee bleef de inflatie in Nederland ruim onder de EMU-norm, die gedefinieerd is als de geldontwaarding in de drie lidstaten met de geringste geldontwaarding vermeerderd met 1,5 procentpunt. Behalve de sterke gulden droeg ook de minder snelle stijging van de lonkosten bij tot het afnemen van de inflatie. Evenals in voorgaande jaren leverden kostenstijgingen in de collectieve sector de grootste bijdrage aan de inflatie.

Hoe heeft ons land op het punt van het begrotingstekort – de derde indicator van stabiel economisch beleid – gescoord. Op het eerste gezicht lijkt ook daar een goede prestatie geleverd. Terwijl overal

op het Europese vasteland de begrotingstekorten onder invloed van de conjuncturele tegenwind opliepen, was Nederland het enige land dat een vermindering van het tekort wist te realiseren. Petje af voor het kabinet! Of toch niet? Het *Jaarverslag 1993* laat zien dat de loftrumpet niet te snel moet worden gestoken. De tekortreductie van 1,5 procentpunt van het nationale inkomen in de afgelopen drie jaar is gekocht met een lastenverzwaring van 2,7 procentpunt. "Gezien de wens en de noodzaak de collectieve lastendruk – ten behoeve van concurrentiepositie en werking van de arbeidsmarkt – in Nederland minder sterk te doen afwijken van het Europese gemiddelde is daardoor de toekomst wel bezwaard met een zware hypotheek", aldus het Jaarverslag. Daar komt nog bij dat de tekortreductie voor een deel is gerealiseerd door eenmalig werkende maatregelen, zoals versneling van de belastinginning en verkoop van staatsdeelnemingen. "Ooit (...) komt er een eind aan de mogelijkheid om met dergelijke eenmalig werkende maatregelen te verhullen dat de structurele dekking voor de uitgaven niet verzekerd is", aldus Duisenberg.

Wat is dan nodig voor het bereiken van gezonde overheidsfinanciën? Het Jaarverslag schetst daarvan een beeld. Een eerste eis is dat het overheidstekort in 1998 ruim onder de EMU-norm van 3% bbp ligt (één procentpunt lager zodat conjuncturele schommelingen kunnen worden opgevangen) en dat de overheidsschuld in termen van het bbp daalt. Dit vergt in de komende kabinetsperiode voor ongeveer *f* 9 miljard aan ombuigingen. Wil men daarnaast een begin maken met lastenverlichting conform de aanbeveling van de Studiegroep Begrotingsruimte (2% bbp), dan is daarvoor opnieuw *f* 9 miljard nodig. Daarmee wordt dan nog slechts ongedaan gemaakt wat er in de afgelopen vier jaar aan lastenverzwaring is bijgekomen. Ten slotte heeft het kabinet voor de volgende regeerperiode nog *f* 5 miljard aan ombuigingen op de plank laten liggen die al wel in de meerjarige begrotingscijfers zijn verwerkt. In totaal resulteert een ombuigingspakket van zo'n *f* 23 miljard voor de komende vier jaar. Daarbij is dan nog geen rekening gehouden met tegenvallers die zich met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid wel voor zullen doen.

Geen van de verkiezingsprogramma's van de politieke partijen komt hierbij in de buurt. Er wordt dus niet gekozen voor een bestendig financieel-economisch beleid. Welke regeringscoalitie er na de verkiezingen ook komt, er is geen uitzicht op een stabiel macro-economisch klimaat, dat op lange termijn de beste garanties biedt voor economische groei en werkgelegenheid.

L. van der Geest

1. S. Fischer, The role of macroeconomic factors in growth, *Journal of Monetary Economics*, jg. 32, 1993, blz. 485-512.